

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 15. De iis qui emere, & vendere possunt,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

mat, quia quisque iure naturali habet sue libertatis dominium. Inter Christianos tamen hoc non est in usu, ideoque non est nobis in eo immorandum diutius.

DEBITAT Vt quarto, an officia publica secularia vendi possint in Republica? De qua re agunt D. Thom. opusc. 21. C. iet. in verbo Officiorum secularium venalitas, Tabien. verbo Dominus, quæst. 11. Armilla verbo Officium. Sor. lib. 3. De iust. & iure, q. 6. art. 4. in solutione secundi argumenti, Nauar. in Enchir. cap. 25. num. 7. Pro explicatione autem, docent primo, talia officia ex natura rei vendi posse. Quod probatur ex eo, quod ipsi fiat vendentium; puta, Regis aut Reipub. liberæ, aut Principis non agnoscentis superiorem in temporalibus; atque sint res humanæ fructuosæ, ac magnæ dignitates pretio æstimabiles, quas ipsi quorum sunt, non tenentur gratis dare. Accedit quod huiusmodi officia vendi videamus tam in Romana curia, quam in aliis Regum & Principum curiis; quod non est damnandum facile; cum consequenter damentur, tum Papa, tum Principes, quod sine aperta ratione non decet.

Docent secundo, magis præstare, ut talia officia gratis in Reipub. vendantur, quam ut vendantur. Ratio est, quia quantumvis tales venditiones possint esse licitæ, si fiant iusto, honesto, & moderato pretio; & hominibus idoneis ad fungendum talibus officiis, eisq; taxetur certum, ac determinatum stipendium, quod accepturi sint propter exercitium eorundem officiorum; tamen plerumq; contingit illas ita fieri, ut multa incommoda facile sequantur. Nam qui pecuniis abundant, emunt potius quam ceteri; & tales ut plurimum sunt minus idonei. Item qui minus pretium offert, obtinet: ita ut in illis ipsis officiis conferendis non habeatur ratio dignitatis, & meritorum, sed pretij. Item, qui emunt, ut pretium quod dederint, recuperent, & adhuc aliquid amplius lucrentur, inducuntur facile ad multa perperam agenda; & ad constituendos infiores ministros, non habita ratione, an sint idonei, dummodo habeant, quorum opera utantur ad plus pecuniam congerendum. Et quamvis non sequantur necessario ex tali venditione eiusmodi abusus, tamen, ut Caiet. & Armilla locis citatis bene notant, cum actiones humanæ iudicandæ sint secundum illud quod in pluribus inuenitur, optandum est, ut huiusmodi venalitates à Reipub. eliminentur, tanquam fontes in ea perniciosisimos abusus.

Docent tertio, *peculiariter Nauarrus*, mortaliter Regem peccare, qui officia sui regni tam care, & talibus personis vendit, ut probabiliter credat, aut credere debeat, eas illis male vitas; ut oppressuras esse subditos. Ratio aperta est, quia subditorum damnis dat occasionem, quam ex officio propullare tenetur; unde obligatur illa resarcire, eo qui infert, non restituente. Addit idem Nauarrus, talia officia vendendo peccare mortaliter Principes qui superiores agnoscent in temporalibus; quia scilicet usurpant sibi ius alienum, Principis inquam sui. Reipub. vero non liberæ, Duces, Marchiones, & ceteri domini qui Imperatorem, aut alium superiorem agnoscent, supra se in temporalibus, habent tantummodo ius nominandi, præsentandi, vel eligendi idoneos ad officia. Principis autem sui est, eadem conferre, nisi quod nunquam ab illo facultatem habent expressam, vel tacitam, generalem, vel specialem, ea conferendi, ac etiam vendendi.

CAPVT XV.

De iis qui emere aut vendere possunt.

SVMMARIVM.

- 259 Laici per Principis prohibitionem, ne vendant non soluentibus sibi gabellas, non impediuntur vendere Clericis.
- 260 Regulariter qui prohibetur vendere per se, nequit vendere per alium.
- 261 Si cuius auctoritate perscitur venditio, prohibetur emere.
- 262 Explicatio dubij, an licitum sit emere ab eo qui scitur statim consumpturus pretium.
- 263 Quatenus peccet qui alicui vendit aliquid, quo est abusus, sed id nefcit.
- 264 Quid si ræ quid sciat, aut probabiliter præsumat, an aliquam excusationem habeat à peccato.

- 265 Si quis probabiliter credatur re empti abusus in Reipub. aut proximi perniciem, vendens ei non excusatur à peccato.
- 266 Quatenus Rex possit vendere boia sua regia dignitatibus.
- 267 Quatenus possit, aut non possit usufructuarius vendere suavis vsufructum.
- 268 Quando maritus dotalem fundum vxoris possit, aut non possit vendere.

HVC pertinent aliquod dubia, quibus satisfacere oportet.

PRIMUM EST. An cum à Principe facta est prohibitio de non vendendo aliis, quam suis subditis soluentibus sibi gabellas, aut subeantibus alia Reipub. onera, laicus possit vendere sua Clericis & Religiosis personis, quæ à talibus oneribus sunt exemptæ? Respondendum est autem, posse: cum eadem personæ possint à tali emere; non enim obstat ea prohibitio, quæ cum lex sit civilis, non obligat tales personæ: dato quod passim Doctores tradunt, leges civiles non esse extendendas ad personas Ecclesiasticas, eo quod includerent aliqui illicitum, puta violationem libertatis Ecclesiasticæ.

SECUNDVM DVBIVM EST. An prohibitus vendere, & emere per se, possit id facere per interpositam personam propinquorum, vel amicorum? Ad quod respondendum est, non posse, quia eo ipso censeretur fraudem committere contra legem prohibentem: nisi forte talis prohibitio esset facta ob aliquam personæ indecentiam; quæ non interueniat vendendo, & emendo per interpositam personam; ut cum Clericus cui prohibita est negotiatio, de qua in sequent. cap. 9. per alium emit merceriam, ut lanam, ex qua faciat pannum vendendum per illum, vel emit animalia minora alenda in suo prædio, quam cum creuerint, maiore pretio vendat, quam emptæ sint. Quæ doctrina est Medinæ in Cod. De rebus restit. quæst. 30. §. Secundo modo, vers. Hoc tamen. Cui fauet quod in Clement. 1. De vita, & honest. Clericor. prohibetur, ne Clerici officium tabernarij, aut macellarij personaliter exerceant. Non enim obique causa dicitur personaliter. Quamquam res est ex se satis periculosa, & quæ mali speciem quandam habet in homine, cuius fors, & pars hereditatis est Deus.

TERTIVM DVBIVM EST. An executor testamenti licite possit emere rem defuncti vendendam in executione, & tutorem pupilli, & curatorem minoris? Ad quod respondendum videtur: quoad forum quidem externum emere non posse, iuxta textum expressum in lege Non licet, & in lege Si in emptione, §. Tutor, ff. de contrahenda emptione. Ratioq; est, quod fraus in ea re præsumatur, eo quod talis venditio debeat per ipsos fieri; ut patet de executore testamenti. Et probatur de aliis, quia pupilli, & minores nequeunt per se, sed tantum auctoritate, atque consensu, illi quidem tutoris; hi vero curatoris vendere sua. Pro quo faciunt antedicta in cap. 9. sectione prima. Quoad forum autem conscientie, nihil prohibere, quominus illi possint licite emere, si iustum pretium solvant, & ab omni fraude, & mala fide abstineant; imo quoad forum etiam externum poterunt, si bona fide, palamque emant, ex lege Cum ipse, Cod. De contrahenda emptione. In quo foro bona fide emere censentur, cum emerint iusto pretio, & utilitas, vel necessitas vendentis postulerit, ut ipsi emant. Palam vero emere iudicabuntur, cum venditio facta fuerit sub hasta, voce publica præconis.

QUARTVM DVBIVM EST. An possim licite emere ab eo quem scio pretium statim consumpturum? Ad quod congruenter legi Si quis cum sciret, ff. Pro emptore, respondetur, id quidem per se licitum esse, quia non impedit quominus alter censeatur rem suam vore vendere; ex circumstantia tamen id esse illicitum, nempe si venditor per legem, aut iudicem prohibitus sit vendere; ut furiosus, aut prodigus: quibus legitima etiam ætate impleta, solent curatores tribui, ex lege 1. Cod. De curatore furiosi, & prodigi. Item, si sciam plium esse consumpturum pretium in perniciem alterius, vel in detrimentum propriæ anime: quo casu in conscientia non possum emere, quia pro viribus vitare debeo damnum proximi, & illius salutem curare. Quod si

certum

certum non sit taliter consumpturum esse: vt cum lusurus est, & æque probabile est lucraturum esse, ac perditurum ludendo, nihil videtur impedire, etiam in conscientia, quominus possit emi ab eo, qui alias non est prohibitus vendere, aut taliter ludere.

263. QUINTVM DVBIVM EST. An liceat vendere merces iis qui abufuri sunt illis? Ad quod respondetur, certum esse, vt iam attigimus in *preced. cap.* quando merces sunt tales, quibus nemo, aut fere nemo bene vtitur, sed fere omnes illis male vtiuntur, non licere eas vendere. Vnde qui vendunt, puniuntur tam iure Canonico; vt ij qui distrahunt libros famosos, 5. quæst. 1. per totam: quam iure ciuili, vt ff. ad legem Corneliæ, De Sicariis, l. 3. Illi qui vendunt venena ad nullam medicinam vtilia. Quando vero merces sunt tales, quibus potest quis tam bene, quam male vti, vt *nonnulla venena vtilia ad medicinam*: aut quas potest tam in bonum, quam in malum finem referre, præsertim cum de se respiciant bonum finem (*sicut domus de se respicit habitationem*) etiam si possit ab homine in malum finem referri: vt ad vsuras exercendas. Non peccare enim qui cas vendit, aut locat, aut commodat, quando nec scit, nec probabiliter præsumit emptorem, vel conductorem, vel commodatarium illis abufurum.

264. Quod si tale quid sciat, vel præsumat probabiliter; difficultas est, an peccet vendendo, aut locando, aut commodando? Tollitur autem distinctio: nam talis vel ex iustitia, vel ex charitate, vel simul ex vtraque; teneatur impedire illud peccatum, quod scit, vel præsumit inde secuturum: vel nullo modo teneatur impedire: si que teneatur impedire, cum multo magis teneatur non suppeditare materiam peccandi, distrahens rem suam abufuro, peccat grauius: idque vel contra charitatem, si quidem ex charitate teneatur idipsum peccatū impedire, prout quilibet cõsetur teneri ex præcepto de correctione fraterna, nisi alter ex malitia peccet ipseque impediendo, damnum aliquod notabile sibi creet. Vel peccat contra iustitiam, si ex iustitia obligetur impedire: vt cum id illi incumbit ex officio. Atque sic grauius peccaret is, qui cum teneatur impedire ne sceleratus interficiat innocentem, illi non modo non impedit, sed etiam vendit ipsi, & locat, aut commodat arma quibus interficiat: taleque peccatum est in eo eiusdem speciei, cuius est in illo à quo perpetratur: quandoquidem idemmet peccatum ei placet, aut certe nõ displicet, cum debeat displicere.

Quod si non teneatur quis tale peccatum impedire; distinguendum est rursus: vel enim rem qua scit alterum abufurum, distrahit ea intentione, vt ille qui eam accipit, peccet: siue intentio actualis sit, vt quando actu intendit illius peccatum: siue sit virtualis, vt quando licet nõ intendat formaliter peccatum, parum tamen curat siue alter peccet, siue non: aut distrahit ad aliquem finem bonum, honestum, & licitum, vt propter moderatum lucrum pro sustentatione familiaris suæ, aut propter amicitiam. Igitur priore modo distrahens rem suam, peccat tanquam consentiens, & cooperans alieno peccato: distrahens autem posteriore modo, id est, nõ ea intentione vt alter male vtiatur accepto: sed ob alium bonum finem, minime peccat, dummodo ipsi peccatū alterius displiceat, neque teneatur illud impedire. Quæ sententia est D. Thomæ & Caiet. 2. 2. quæst. 169. art. 2. ad vlt. & Nauar. in *Enchir. cap. 1. num. 25.*

Et propter primo, quia talis in sua intentione neque directe, neque indirecte includit peccatum alterius: non quidem directe, quia non habet illud sibi propositum, sed aliquem alium bonum finem, vt *supponimus, exempli gratia lucrum iustum & honestum*; neque indirecte, quia is tantum indirecte concurrat ad peccatum alterius, qui teneatur illud impedire, nec impedit. Nemo autem sic teneatur impedire peccatum alterius, qui peccat ex mera malitia, vt pariter teneatur cessare à negotiatione, qua licite aliqui prouidet sibi de necessariis ad familiam sustentandam. Si dicas, talem præbere materiam peccati: Respondetur; id non referre: quia quamuis Deus proponat materiam circa quam homines peccant, non ideo tamen dicitur ad peccatum ipsorum concurrere.

Præterea, vt Nauarrus argumentatur loco cit. Quando actio aliqua est ex se indifferens: seu quæ potest bene & male

ferri; qui bono fine ad illam alium inducit, non peccat: vt qui exigit iuramentum ab infideli, quem scit iuraturum per falsum Deum: & qui mutuo petit pecuniam ab vsurario, quem nouit non daturum sine vsura. Quare multo minus peccabit qui offert alteri materiam indifferenter, seu qua potest bene vel male vti: cum offerre materiam minus sit, quam inducere ad actionem: idque, vt *supponimus*, non fiat proponendo sibi peccatum illius. Si vero obiciat, vnumquemque; ex lege charitatis debere quantum in se est, impedire ne proximus labatur in peccatum: ideoque non excusari à peccato contra charitatem, qui offert ei materiam aliquam peccati. Occurrit autem, præceptum charitatis esse affirmatiuum, & ideo tantum obligare in alterius graui necessitate. Quando autem quis peccat sua sponte, non censetur esse in eiusmodi necessitate: quoniam se à peccando cohibere est in ipsius potestate.

Veruntamen si sciat, aut verosimiliter credatur perpetraturum peccatum in damnum Reipub. vel in iniuriam & scandalum proximi, peccatum est vendere: quia suppeditare alteri materiam iniuriose nocendi, est contra charitatem, aut contra iustitiam, vel contra vtramque; potius. Itaque fatemur quod is peccet, qui meretrici ornamentum aliquod vendit, quod probabiliter creditur ab illa emi ad scandalizandū innocentem aliquem ac pusillum: peccet inquam, non quasi cooperans meretrici ipsi, quæ sua tantum malitia peccat: sed tanquam concurrens ad proximi ruinam, quod est peccatū contra charitatem. Fatemur similiter peccare illum qui vendit gladium ei, quem probabiliter credit emere ad gerendum iniustum bellum, aut ad occidendum alium: quia suppeditare arma in Reipub. vel proximi perniciem, est contra charitatem & iustitiam, cum inde iniuria inferatur Reipub. aut proximo. Idem dic, si quis gladium vendat ei quem probabiliter credit velle sibi adimere vitam: cuius nõ ipse sed Deus est specialis dominus; Reipub. vero specialis cultos: cui proinde iniuria in eo facit.

266. SEXTVM DVBIVM EST. An possit Rex vendere bona (*vt vrbes & castella*) suæ regis dignitatis? Ad cuius explanationem ex Couar. & aliis, quos ipse commemorat ac sequitur ad *cap. Quamuis pactum, de pact. in 6. part. 2. §. 2. num. 4.* dicendum est non posse, quando in notabile Reipub. præiudicium alienatio vergeret: quoniam talia bona potius sunt regni, quam Regis, qui Reipub. non dominus, sed administrator est. Secus esset vero, quando non nisi modicum præiudicium possit timeri: Tunc enim Regem habere potestatem alienandi res regni, argumento est, quod id eme authoritatibus citatis addit, ipsum posse rem aliquam pertinentem ad dignitatem regiam titulo donationis transferre in alium qui de ipsa Reipub. sit bene meritus.

Notat idem author consequenter, quod si Rex aliquam ciuitatem vel castrum regis dignitatis iusta de causa alienauerit: excepta intelligantur iura exigendi gabellas, vectigalia publica, ac puniendi reos pena sanguinis, nisi hæc etiam fuerint expressa in alienatione. Imo & tali expressione facta, adhuc apud Regem ipsum maneat suprema iurisdicctio, & facultas ad eum appellandi. Notat item, ciuitatem aut castrum non posse alienari inuitis hominibus qui sunt de tali ciuitate aut castro: sique dominus veli ex causa necessitatis alienare, ipsi debeant admitti ad emptionem libertatis, si eidem domino tantum dare velint, quantum ab alio emptore fuerit oblatum.

267. SEPTIMVM DVBIVM. An vsufructuarius possit vsufructum vendere sine autoritate & consensu domini rei, cuius fructum capit? Ad quod respondendum est distinctio. Nam si vsufructus sumatur pro iure quo vsufructuarius, fructus quos ex re alterius, perceptos facit suos; is vendi non potest sine dicto consensu: quia taleius est personale, quodque vni personæ conceditur, non censetur statim alteri concessum: quia sæpe vna persona placet, non altera: vnde fit, vt idipsum ius extinguatur morte vsufructuarij. Si vero vsufructus sumatur pro fructibus, qui percipiuntur; ille vt locari, aut gratis donari, sic & vendi potest, sicut quæuis alia res propria.

Idem pari ratione dicendum est de alimentis quæ alicui dantur ex alicuius voluntate vltima: nimirum si eorum nomine intelligatur ius quod quis habet vt alatur ab alio; vendi, locari,

di, locari, aut donari non posse alteri, quia est ius personale. Si vero accipiantur pro fructibus ipsis quibus aliter quis vendi, locari, aut donari posse. Idem pariter dicendum est de pensione quam quis ex alterius beneficio Ecclesiastico percipit: nempe si eo nomine intelligatur ius percipiendi certam portionem ex beneficii fructibus, non modo vendi non posse; sed nec locari, vel donari sine Papae facultate. Sin autem intelligantur ipsi fructus, vendi, locari, ac donari posse. Sicut ius percipiendi decimas, ne quidem locari, aut donari potest absque Papae consensu: fructus tamen qui percipiuntur, possunt non tantum locari, vel donari, sed etiam vendi.

Item beneficiarius, ius quod habet percipiendi fructus sui beneficii, ne quidem gratis alteri donare potest sine consensu Papae: fructus autem quos percipit, potest non tantum gratis dare, sed etiam vendere vel locare. Quibus accedit pari ratione quod Emphyteuta possit vendere fructus quos percipit: non possit autem ius quod habet, in alterum transferre, ex l. finali, Cod. de iure emphyteutico. Item feudatarius possit vendere fructus quos ex feudo percipit; non autem ius ipsum percipiendi, ex tit. De prohibita feudi alienatione, in consuetudinibus feudorum.

OCTAVVM DVBIVM EST. An maritus vendere possit fundum dotale, hoc est, rem immobilem quaecumque sit, siue aedificium siue praedium, &c. datam ei in dote uxoris? Ad quod respondendum est distinctione, ut est apud Syluestrum in verbo Dos, num. 13. nempe, si res dotalis data sit pretio aestimata, & tanquam emptitia, maritus accipiens (maxime si alia bona habeat ad sustinenda matrimonij onera) possit eam tanquam dominus alienare de consensu uxoris. Sin aestimata non sit, eam alienare non possit, exceptis aliquot casibus relatis ab eodem Syluestro. Quorum praecipui sunt, cum necessitas ipsum cogit, & cum uxoris utilitas id exigit. Addere his possumus quod Iudaeus, Paganus, aut haereticus non possit mancipium Catholicum emere, cum illi prohibeantur hunc habere seruum ex lege Deo nobis, §. his, C. De Episcopis & Clericis. Cum qua Ecclesiae statutum consentit in cap. 1. 2. & vlt. Extra, de Iudaeis.

CAPVT XVI.

De iusto pretio rerum venalium.

SVMMARIVM.

- 269 In quo consistat iustitia, vel iniustitia pretij rerum venalium.
- 270 Ratio qua iustum pretium constituitur.
- 271 Pretium iustum aliud legitimum, aliud naturale: & inter vtrumque differentia.
- 272 Notanda de eo, quod iustum pretium constitui debeat secundum legem, vel communem aestimationem, qua fuerit in loco & tempore quo perficitur venditio.
- 273 Prima causa augendi, vel minuendi pretium rerum venalium, est earundem penuria, vel copia.
- 274 Quid sint lucrum cessans, & damnum emergens: & quatenus sint causa iusta augendi pretium rei venditis.
- 275 Virilitas aut necessitas emptoris non est iusta causa augendi.
- 276 Quatenus labor, industria, & periculum in comparandis & conseruandis mercibus esse possit causa augendi pretium rerum venalium.
- 277 Regula a Scoto de eo tradita rejicitur: & traditur quando illa causa locum habeat.
- 278 Donatio causa est augendi, vel minuendi pretium iustum, ad quam diiudicandam seruiunt quatuor documenta.
- 279 Inter amicos & consanguineos facile praesumitur donatio, non autem inter extraneos.
- 280 Quatenus modus vendendi sit causa augendi, vel minuendi iusti pretij.
- 281 Mercatores ratione officij aliquanto maiore pretio vendere possunt, quam alij.
- 282 Ementes simul in magna quantitate, possunt ea de causa minus solvere, quam alij.
- 283 Legitimum pretium quid sit, & quid requiratur ad illius iustitiam taxationem.

Valerij Par. III. Tom. 2.

- 284 De eadem taxatione quaedam notanda.
- 285 Quid iuris sit, si facta taxatione, venditores inueniantur iacturam facere, vendendo secundum pretium taxatum.
- 286 Legibus civilibus pretia rerum taxantibus subiunguntur etiam exteri & Clerici.
- 287 Quod dicatur pretium naturale, & qui dixerint ipsam excedentes excusari a peccato, aut saltem a restitutione: ac quo fundamento.
- 288 Videntes supra pretium rigorosum, aut ementes infra piuum, regulariter peccant, ac tenentur ad restitutionem.
- 289 De eo quod in contrarium ex iure civili adfertur, rem tantum valere, quantum vendi potest: & quod vnusquisque, in suis rebus sit moderator & arbiter.
- 290 De altero, quod permittatur de pretio infra medium iusti pretij.

DE hoc cum D. Thom. 2. 2. q. 77. art. 1. ad 1. agunt ipsius interpretes; Caiet. quidem & alij ad eundem art. D. Anton. vero 2. part. tit. 1. in posteriore part. cap. 16. Sotus in 6. De iust. & iure, q. 2. art. 3. Sylu. in verbo Emptio, quaest. 6. Gregor. a Valent. disp. 5. q. 20. puncto 2. Agunt etiam Gabr. in 4. distin. 15. q. 20. art. 1. Conrad. De contractib. quaest. 56. Medina in Cod. De rebus restit. quaest. 31. & 36. Couar. lib. 2. variar. resol. cap. 3. Nauar. in Enchir. cap. 23. n. 78. ac nonnulli alij, quorum meminit Petrus a Nauar. lib. 3. De restit. cap. 2. num. 1. Ad illud etiam pertinent quae habet Molina in eod tract. 2. dispnt. 347. & quatuor sequenti b. Trademus autem 1. quaedam communiter recepta documenta, vtilia ad intelligendum quodnam sit iustum rerum venalium pretium. 2. proponemus causas propter quas tale pretium augeti, vel minui potest. 3. dicemus de pretio legitimo. 4. de pretio naturali.

Documenta de iusto rerum venalium pretio, communiter recepta.

SECTIO I.

PRIVM EST pretij iustitiam & iniustitiam, ex quibus emptionis & venditionis iustitia & iniustitia pendet, in hoc consistere, iustitiam quidem, quod valor ipsius sit aequalis valori rei venditae: iniustitiam vero, quod sit inaequalis, hoc est, quod venditor plus pretij accipiat, quam res valeat: vel emptor minus pretij det, quam res valeat. Ad quod diiudicandum, ex communi Doctorum consensu, non debemus considerare solam rei perfectionem physice sumptam: sed ipsius vsum, per quem subuenitur humanae indigentiae, quae est regula aestimationis rerum, prout traditum est ab Aristot. 5. Ethic. cap. 6. & communis experientia satis ostendit: cum videamus communiter tanto plures, vel minoris aestimari res ab hominibus, quanto hi, illis magis indigent ad aliquem finem, vel necessarium humanae vitae, vel iucundum, vel vtilem. Vnde licet quaelibet res anima praedita, sint natura, atque naturalibus accidentibus perfectiores rebus inanimis; harum tamen quaedam, eo quod homines plus eis indigeant, plures aestimantur quam quaedam res animatae. Nam ut recte ait D. Augustin. in lib. 11. De ciuit. Dei, cap. 16. Quis non malit domi habere panem quam mures? & nummos quam pulices? Hinc videmus pro varietate locorum & temporum, ac gentium, pretia rerum variari: quia pro eadem, aestimatio hominum est varia.

SECVNDVM DOCUMENTVM EST, iustum rerum pretium constitui, prudenter inspectis occurrentibus causis, ob quas possunt res venales plus aut minus valere, de quibus dicitur in seq. seq. id est, fieri dupliciter: vno modo, lege, aut statuto Principis vel Reip. edito Gubernatorum, vel Senatorum, quod dicitur pretium legitimum, id est, lege positum: altero modo, communi hominum prudentium aestimatione; quod dicitur pretium naturale: non quod a natura, sed quod naturae seu naturali humanae rationi congruenter constitutum sit: non vero ex affectu, nec ex utilitate singulorum, vendentis inquam, vel ementis, ex lege Pretia. ff. Ad legem Falcidiam.

Vbi aduerte, quod sicut communis aestimatio iusti pretij ante fertur aestimationi particulari vendentis vel ementis, ita ut ille plures rem suam vendere, & iste minoris emere non possit, quam ea aestimatur communiter: quidquid vteruis il-

Mm

lorum